

Een allochtone stem

Turken hebben een grotere belangstelling voor lokale politiek dan Marokkanen, Surinamers en Antillianen, blijkt uit lokaal verkiezingsonderzoek in de grote steden in ons land.

Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen is een graadmeter voor de politieke integratie van etnische groepen in de samenleving. De beoogde integratie was in 1985 een argument bij de toekenning van het kiesrecht aan migranten. 'Het lokale kiesrecht is een van de middelen waarvan minderheden gebruik kunnen maken om hun invloed in de samenleving te vergroten en om de emancipatie te bevorderen. (...) De regering verwacht dat de uitoefening van dit kiesrecht een belangrijke impuls zal geven aan de (democratische controle op de) toegankelijkheid van algemene voorzieningen op lokaal niveau.' Zo stond het in de Minderhedennota 1983.

Oriëntatie op het Nederlandse politieke systeem, op politieke partijen, op het formuleren van een eigen standpunt in het perspectief van een partijprogramma gaan aan het feitelijke stemmen vooraf. Het genereert kennis van de Nederlandse politieke verhoudingen en dat bevordert de integratie in de Nederlandse samenleving, zo werd geredeneerd.

Integratie

De integratiefunctie van het kiesrecht speelde een rol bij de toekenning van het lokale kiesrecht aan niet-Nederlanders in 1985. Het was een begrip waar links en rechts in de politiek mee uit de voeten konden. Links duidde het begrip om nieuwkomers als

gelijkwaardigen op te nemen in de samenleving, rechts interpreteerde het als 'aanpassen in de ontvangende maatschappij.' Jean Tillie wijst in zijn boek *De etnische stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986–1998* op de dubbelheid van het begrip integratie die toekenning van het lokale kiesrecht vergemakkelijkt.

Gemeenteraadsverkiezingen

De etnische stem analyseert opkomst en stemgedrag van Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 4 maart 1998 in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Arnhem. Uitkomsten werden vergeleken met de resultaten van vergelijkbaar onderzoek bij de raadsverkiezingen in 1986, 1990 en 1994.

Het enquêteonderzoek was georganiseerd door FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling en het Instituut voor Migratie- en Etnische Studies. Allochtone kiezers kregen bij het bureau waar ze kwamen stemmen een lijst voorgelegd met tien vragen over onder meer over partijkeuze, voorheen stemgedrag, geboorteland en geboortedatum van vader en moeder, geboortedatum en opleidingsniveau. Het opkomstpercentage werd verkregen door het aantal ingevulde formulieren per etnische groep te delen door het aantal potentiële stemgerech-

tigden. Overigens konden niet alle allochtone kiezers ter plaatse worden bereikt. Opkomstpercentages zijn daarom minimumschattingen.

Meepraten

In alle steden was de opkomst het hoogst onder Turken, variërend van 36 procent in Den Haag tot 50 procent in Arnhem. Lager was de opkomst van Marokkanen (18 procent tot 33 procent) en van Surinamers en Antillianen (20 procent tot 27 procent). Steeds lag de opkomst ruim onder de gemiddelde opkomst in de gemeente. Uit het onderzoek komt naar voren dat Turkse kiezers PvdA stemmen, CDA en GroenLinks. Marokkanen stemmen in de eerste plaats GroenLinks, daarna PvdA. Ook Surinaamse en Antilliaanse kiezers hebben een sterke voorkeur voor de PvdA en GroenLinks. VVD, SP en de kleine christelijke partijen SGP, GPV en RPF trekken nauwelijks allochtone kiezers. Relatief groot is ten slotte het aandeel migranten dat in 1998 stemt op een lokale partij. Maar de verschillen in politieke oriëntatie per gemeente zijn soms groot.

Onderzoek naar de mate van politieke participatie van de Amsterdamse bevolking, bijeengebracht in de *Amsterdamse Burgermonitor 1999*, ondersteunt de uitkomsten van het schaduwverkiezingsonderzoek. Turken zijn meer dan andere etnische groepen bereid mee te praten over politieke onderwerpen, hebben meer aandacht voor de problemen van de buurt waarin ze wonen en hebben meer vertrouwen in politieke instellingen. Ze zijn, anders gezegd, beter geïntegreerd in de samenleving.

Etnische voorkeur

Marokkanen, maar vooral Turken hebben een sterke etnische voorkeur. Staat er een Turkse kandidaat op de lijst, dan stemmen de Turkse migranten in grote meerderheid op de etnische kandidaat. Bijna de helft van de Marokkaanse en Surinaamse kiezers stemt op een etnische kandidaat, voor de andere helft op een Nederlandse kandidaat. Antilliaan stemmen hoofdzakelijk op Nederlandse kandidaten. Deze etnische voorkeur verklaart een goed deel van het succes van lokale etnische partijen.

Betekent dit etnische stemgedrag nu dat partijen electoraal kunnen winnen door een etnische kandidaat op hun kandidatenlijst te plaatsen? Ten dele. De etnische afkomst van de kandidaten speelt een rol, zeker in het stemgedrag van Turkse kiezers, toch is de rol van de ideologie doorslaggevend. Voor de links-georiënteerde migrant wint de witte kandidaat op de lijst van de linkse partij het van de etnische kandidaat op de lijst van de rechtse partij.

Ronald van der Bie

Jean Tillie, *De etnische stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986-1998*. FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. (Utrecht 2000)

Stemgedrag van migranten, 1998

